

Nr 592

Av herr **Helén m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 106, angående försöksverksamheten med nioårig enhets-skola m. m.*

I proposition nr 106 framlägger departementschefen förslag till anordnande från och med budgetåret 1957/58 av en särskild försöksskola i Linköping. Vi vill understryka att vi delar departementschefens uppfattning att värdet av denna skola framför allt ligger däri att den ständigt kan fortsätta sin försöksverksamhet och bli ett permanent organ för nydaningsarbetet inom skolväsendet.

En förutsättning för att denna skola verkligen skall bli i tillfälle att fylla dessa högt ställda förhoppningar och samtidigt bäras upp av det förtroende från barnens föräldrar, som departementschefen förutsätter, är att den får arbeta under gynnsamma betingelser. Därmed avser vi inte enbart lokal- och institutionsförhållanden, undervisnings- och forskningsmateriel utan i ännu högre grad kapaciteten hos dess befattningshavare. Departementschefen har också i propositionen uttalat att experimentverksamheten ställer speciella krav på de personer som skall fylla försöksledartjänsten och lärartjänsterna.

Mot denna bakgrund finner vi det utomordentligt beklagligt att den personalförteckning som nu föreslås gälla vid försöksskolan i Linköping ingalunda motsvarar den uppläggning som skett bland de sakkunniga, som haft att utreda konstruktionen av försöksskolorna, och vilken i allt väsentligt rekommenderats av skolöverstyrelsen efter överläggningar med lärarorganisationerna. Det hade givetvis varit lyckligare om tillsättandet av de första tjänsterna kunde ha skett med de olika personalförbundens fulla stöd och på sådana villkor att den nya skolan burits upp av lärarkårens fulla förtroende.

I det följande uppehåller vi oss vid den förstärkning som kan ske för att göra skolan rustad att bättre fylla kraven från den pedagogiska forskningens ståndpunkt.

Vi delar helt utredningens av departementschefen anförda ståndpunkt, "att man endast i sådana skolor kan genomföra en försöksverksamhet, som skall kunna ge lösning både på vissa med enhetsskolans uppbyggnad förknippade problem och på en rad andra pedagogiska och metodiska problem, som aktualiseras oberoende av skolsystemets organisation," (s. 110). Vi vill därvid särskilt understryka det berättigade i de principiella synpunkter på verksamhetens uppläggning, som anföres av departementschefen. Den särskilda försöksskolan skulle ge "särskilda möjligheter att under fortlöpande vetenskaplig kontroll ingående pröva förutsättningarna för och verkningarna av olika pedagogiska, metodiska och organisatoriska arrangemang. Framför allt de rent pedagogiska frågorna,

som inom den nuvarande försöksverksamheten med enhetsskola av praktiska skäl inte kunnat ägnas tillräcklig uppmärksamhet, skulle här kunna ges ökat utrymme. — Ett stadigvarande forum för forskning och praktiska experiment är en förutsättning för en fortskridande skolreform.” (s. 111.)

En lika självklar som nödvändig förutsättning för förverkligandet av ett sådant program är, att försöksverksamheten kan bedrivas under sådan vetenskaplig ledning och kontinuerlig kontroll som varje form av s. k. aktionsforskning kräver, för att man ur föreliggande siffermässiga resultat skall kunna dra slutsatser med anspråk på hållbarhet.

Enligt vår mening medger icke Kungl. Maj:ts förslag att dessa elementära förutsättningar för försöksverksamhetens bedrivande blir tillgodosedda. Ehuru vi i fråga om urvalet av försöksuppgifter i huvudsak delar propositionens uppfattning, att dessa bör fördelas i samråd mellan skolöverstyrelsens försöksavdelning och den vetenskapliga expertisen vid lärarhögskolan i Stockholm, anser vi det dock verklighetsfrämmande att tro, att de planerade försöken med framgång skulle kunna praktiskt genomföras och utvärderas inom ramen för den av Kungl. Maj:t föreslagna organisationen.

I första hand vill vi därvid understryka, att det är nödvändigt att försöken bedrives under nära och kontinuerlig kontakt med den vetenskapligt utbildade personal, som svarar för uppläggningsen av dem samt bearbetningen och tolkningen av resultaten. I en skola av den omfattning som försöksskolan i Linköping avses erhålla, torde ett flertal försöksserier behöva administreras och övervakas samtidigt, även om man iakttar vad departementschefen med all rätt framhållit angående önskvärdheten av ”rena” försök och undviker att till samma avdelning förlägga försök som korsar varandra. Därtill kommer de i allmänhet betydande och principiellt oundgängliga förarbeten av vetenskaplig natur som samtidigt måste utföras i samband med planläggningen av nya försök. Som såväl de sakkunniga som skolöverstyrelsen och de remissinstanser vilka ägnat denna fråga uppmärksamhet klart vitsordat, föreligger här arbetsuppgifter för minst en heltidsanställd vetenskapligt utbildad skolpsykolog, vilken under försöksledaren bör svara för det dagliga vetenskapliga arbetet när det gäller såväl försökens genomförande som bearbetningen av resultaten.

Det förtjänar i detta sammanhang att särskilt uppmärksammas, att bearbetning i allmänhet bäst sker i omedelbar anslutning till försöken, vilka i de flesta fall torde böra äga rum etappvis, varvid den fortsatta utformningen av ett försök kan fastställas först sedan resultaten av tidigare etapper analyserats. En dylik försöksuppläggning är vanlig vid de pedagogiska intensivundersökningar varom här är fråga och förutsätter en nära samverkan mellan försöksledningen och de undervisande lärarna. Varje annan placering av den personal som handhar de vetenskapliga arbetsuppgifterna än till den särskilda försöksskolan är sålunda otänkbar.

Det synes orimligt att begära, att skolans rektor och försöksledare ensam skall kunna handhava den dagliga ledningen av försöksverksamheten vid sidan om

de uppgifter som åvilar honom som ledare av den pedagogiska verksamheten i allmänhet samt av det administrativa arbetet särskilt i frågor som rör den statligt anställda personalen. Vi finner således starka skäl tala för att den direkta ledningen av försöksverksamheten vid skolan närmast under försöksledaren utövas av en vid skolan placerad vetenskapligt utbildad psykolog.

I andra hand vill vi påpeka, att även om det vore organisatoriskt möjligt att förlägga den direkta vetenskapliga ledningen av försöksverksamhet och resultatbearbetning till skolöverstyrelsens försöksavdelning eller till den pedagogiska institutionen vid lärarhögskolan i Stockholm, så torde detta icke kunna ske utan motsvarande personalförstärkning vid dessa institutioner. Inrättandet av en andra skolpsykologbefattning vid skolöverstyrelsens försöksavdelning fr. o. m. den 1 juli 1956 motiverades av de ökade arbetsuppgifter som det fortsatta utbyggandet av den hittillsvarande försöksverksamheten medfört. Inte minst med tanke på de extra arbetsuppgifter som torde komma att åläggas försöksavdelningen i samband med den sammanfattande skolutredningen är det enligt vår mening uteslutet att utan ytterligare personalförstärkning förlägga de nämnda arbetsuppgifterna för den särskilda försöksskolan till skolöverstyrelsen.

Analogt är förhållandet med lärarhögskolans pedagogiska institution. Dessutom förtjänar det att understrykas, att den avsevärda personalförstärkning varom propositionen talar (s. 117) beträffande den vetenskapliga personalen inskränker sig dels till ordinariesättande av den laboratoriefattning, vartill särskilda medel anvisats från den 1 juli 1956, dels till överförandet av sekreterartjänsten vid statens psykologisk-pedagogiska institut i samband med institutets partiella nedläggande. Denne befattningshavare har att till icke oväsentlig del fortfarande handlägga ärenden som åvilar honom som tjänsteman vid institutet. Båda dessa befattningar är således väl motiverade med hänsyn till de arbetsuppgifter som redan åvilar lärarhögskolan.

Till det ovan sagda torde slutligen böra anföras, att det från vetenskaplig synpunkt principiellt måste betecknas som önskvärt att rapporter och slutsatser från försöksverksamheten i första hand avfattas av dem som i varje särskilt fall handlagt den direkta ledningen av försöket i fråga samt bearbetat materialet. Samtidigt torde från försöksverksamhetens synpunkt en icke alltför långt driven centralisering av dessa arbetsuppgifter vara att föredraga.

Beträffande utformningen av de föreslagna befattningarna vill vi i fråga om försöksledaren framhålla, att det med hänsyn till hans uppgifter måste betraktas som ett oeftergivligt krav att vederbörandes licentiatkompetens gäller pedagogik eller psykologi. Psykologen bör besitta den högre kompetensen enligt psykologutredningens förslag (SOU 1955:11), sålunda vara fil. lic. i pedagogik eller psykologi samt placeras i lägst Ce 32. Med hänsyn till hans övervägande forskningsmässiga arbetsuppgifter bör vid tillsättningen, som enligt vår mening bör ske enligt ansökningsförfarande, särskilt avseende fästas vid de sökandes metodiska meritering. Jämväl för försöksledarbefattningen vill vi förorda ansökningsförfarande.

Med stöd av det ovan anförda hemställer vi,
 att riksdagen uppför en tjänst som skolpsykolog i Ce 32 vid
 särskilda försöksskolan i Linköping och beviljar ett förslags-
 anslag för Driftkostnader med 695 000 kronor.

Stockholm den 2 april 1957

Gunnar Helén

Margit Vinge

Karin Wetterström

Astrid Bergegren

Nr 593

Av herr **Magnusson** i Borås **m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 107, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 483 i Första kammaren)

Stockholm den 2 april 1957

Tage Magnusson

Carl-Wilh. Lothigius

Bengt Bengtsson

Nr 594

Av herr **Rydén**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 108, angående höjning av vissa postavgifter m. m.*

(Lika lydande med motion nr 482 i Första kammaren)

Stockholm den 2 april 1957

Ebbe Rydén